

NÉMETH Gabriella

Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda
Hungarian Office for Translation and Attestation Ltd.
Budapest, Magyarország
titkarsag@offi.hu

A JOGI TERMINOLÓGIA MINT MODERN
DISZCIPLÍNA JELENTŐSÉGE
A KÖZÉRTHETŐ JOGI DOKUMENTÁCIÓBAN
ÉS A JOGI KOMMUNIKÁCIÓBAN

The Significance of Legal Terminology as a
Modern Discipline in Enhancing the Clarity of Legal Documents
and Legal Communication

Značaj pravne terminologije kao moderne discipline
u razumevanju pravnih dokumenata u pravnoj komunikaciji

Napjaink globális technológiai fejlődése új kihívások elé állítja a nyelvi szolgáltatókat. Az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda (OFFI) a kihívásokra olyan modernizált megoldásokkal felel, amelyek igénybevétele a minőségbiztosított nyelvi közvetítés és a pozitív ügyfélélmények elérését egyaránt támogatja. Az OFFI terminológiai fejlesztési projektjei is ezt a célt támogatják. A magyar állami fordítóiroda terminológiai adatbázisában a magyar jogrendszernek és a közigazgatásnak azon legfontosabb terminusait dolgozza fel, amelyek nemcsak magyarországi igazságügyi nyelvi közvetítési tevékenység során merültek fel igényként a fordítók, tolmácsok és az igazságügyi eljárásokban dolgozók (bírák, ügyvédek, igazságügyi szakértők és más szereplők) részéről, hanem nemzetközi (jog)összehasonlítás-hoz is olykor hasznos nyelvi tartalmakat hordozhatnak.

Kulcsszavak: nyelvi közvetítés, terminológiai adatbázisok építése, terminus, közérthetőség, IUSterm, magyar jogi nyelv

A 2019. május 18-án megtartott magyar nyelvű fordítástudományi konferencián *A fordítás mint közérzet* egyik központi témáját a jogi terminológia és ennek

közérthetőségi vetületei, valamint a jogi szakfordítások dilemmái képezték.¹ Jogászként és az állami fordítóiroda vezetőjeként nagy öröm számomra, hogy a budapesti székhelyű, 100%-ban a Magyar Állam tulajdonában álló Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda Zrt. (a továbbiakban: OFFI) tevékenységén keresztül bemutathatom a jogi terminológiaépítés vetületeit, valamint a jól strukturált és közérthető jogi terminológiai adatbázisok lehetséges társadalmi hasznát és előnyeit.² Ezek az előnyök nemcsak a fordítástudományban, hanem a jogtudományban, a közigazgatásban és az igazságszolgáltatásban is megjelennek, így jelentőségük a gyakorlatban óriási. Emellett a magyar közigazgatási és jogi nyelv digitális térben való jelenlétét is erősítheti az, ha létezik a magyar jogtörténeti és közigazgatási hagyományokra épülő modern közigazgatás és jogrendszer terminológiai adatbázisa.

E tanulmány keretein belül bemutatom az OFFI mint fordításszolgáltató főbb tevékenységeit, a téma szempontjából releváns fejlesztéseit, a jogi terminológia szerepének és alkalmazásának hatásait az OFFI működésében. Kitérek az OFFI jó gyakorlataira és igyekszem megmutatni, hogy mekkora jelentősége van annak, ha a jogi terminológia közérthető. A tanulmány végén felvázolom a magyar állami fordítóiroda lehetséges jövőképét, és bemutatok olyan hasznos és ingyenesen elérhető online jogi és terminológiai tudásbázisokat, amelyek használata hozzájárulhat a vajdasági magyar nyelvterületeken praktizáló jogászok, hivatalok, ügyintézők és fordítók munkájához, hibamentes nyelvi közvetítői tevékenységéhez.

A jogi terminológia jelentősége az OFFI mint fordításszolgáltató működésében és fejlesztéseiben

Az OFFI fő tevékenysége az ellátási kötelezettséggel, jogszabályi kijelölés alapján végzett hiteles fordítás és fordításhitelesítés, igazságügyi és egyéb kijelölés alapján ellátandó tolmácsolás, jogszabályfordítás és lektorálás, továbbá egyéb megbízások alapján szakfordítások készítése, évente több mint százhúsz-

¹ A tanulmány a Magyar Nemzeti Tanács által 2019. május 18-án szervezett – *A fordítás mint közérzet* című – konferencián elhangzott előadás írott változata.

² Az OFFI rendelkezik a Bureau Veritas Certification Hungary integrált MSZ EN ISO 9001:2015 és ISO 17100:2015 tanúsítványával, a cég a NATO Beszállításra Alkalmas cím és évek óta a Kiváló Üzleti Márka viselésére jogosult, Telephely Biztonsági Tanúsítvánnyal, Hiteles Nyelvi Szolgáltatások Etikai Kódexével is rendelkezik. Tagja az Európai Jogi Tolmácsok és Fordítók Egyesületének (EULITA) és a Magyar Projektmenedzsment Szövetségnek. Az OFFI ügyfélköré magánszemélyekből (lakosság), cégekből és állami (hatósági) ügyfélkörből (minisztériumok, törvényszékek, hatóságok stb.) áll.

ezer okiratról és iratról.³ Ez országosan közel napi ötszáz ügyet jelent (ennek 66–67%-a hiteles fordítás). Az OFFI üzleti tevékenysége, napi működése jelentős részét nem szokásos kereskedelmi tevékenységként, hanem úgynevezett közfeladatként látja el. E feladatok a 2019-ben összeállított magyar közfeladat-kataszterbe is bekerültek, amely a feladatellátó szervezetre különleges felelősséget ró.⁴ Közfeladat esetében *i) a hibás teljesítés következménye* jelentős állami (igazgatási vagy igazságszolgáltatási) kockázatot okozhat, ugyanakkor *ii) feladatellátási kötelezettség* is terheli a közfeladatellátó szervezetet. E két körülmény, a hibamentes működés és a megrendelés visszautasíthatatlansága különösen indokoltá teszi a jogi szakfordítások esetében a magas minőségre, a gyors reagálásra és az egységes jogi tartalmak előállítására való törekvést.⁵

Hiteles fordítást, szakfordítást és jogszabályfordítást már az 1869-ben alapított miniszterelnökségi Központi Fordító Osztály is végzett (Szoták 2019, 21–22), akkor még a közigazgatást latinul és németül működtető állami szervek irányába és az igazgatás nyelvét gyakran nem értő soknemzetiségű lakosság felé. A jogi és közigazgatási terminológiai munka, jogszabályok fordítása angol nyelvre strukturáltan a 2014 utáni évektől alakult ki az OFFI-ban, amely az említett állami fordítóosztály közszolgálati örökségét is viszi tovább napjainkban. (Ezt megelőzően az Igazságügyi Minisztérium [IM] és az OFFI közös programja a 2013. évi új polgári törvénykönyv lefordításával kezdődött, amelynek során terminológiai konzultáció és együttműködés indult el a szaknyelvi lektorok és a fordítók között.) Az OFFI a hiteles fordítások során tipikusan az alábbi irat-

³ 2017. évi adat. Forrás: OFFI Zrt. saját adatbázisa.

⁴ Szakfordító és tolmácsoló tevékenység mint közfeladat itt elérhető: <https://kfk.pest.gov.hu/kozfeladat/36682/59198/59260>

⁵ Az OFFI Zrt. közfeladatai az alábbiak: hiteles fordítás (24/1986. [VI. 26.] MT rendelet 5. § és a 7/1986. [VI. 26.] IM rendelet 5. §), fordításhitelesítés (24/1986. [VI. 26.] MT rendelet 5. § és a 7/1986. [VI. 26.] IM rendelet 5. §), igazságügyi tolmácsolás (7/1986. [VI. 26.] IM rendelet 6. §), hivatalos jogszabályfordítás (10/2015. [V. 29.] IM rendelet 4. § és a 338/2011. [XII. 29.] Korm. rendelet 2. § [4] bekezdés), idegennyelvű iratról hiteles másolat készítése (24/1986. [VI. 26.] MT rendelet 5. § és a 7/1986. [VI. 26.] IM rendelet 5. §), lektorálás (10/2015. [V. 29.] IM rendelet 4. §), névmódosítással összefüggő szakvélemény készítése (az 1993. évi LV. törvény végrehajtására kiadott 125/1993. [IX. 22.] Korm. rendelet 13/A. §), az igazságügyi miniszter felelősségi körébe tartozó feladatok ellátásához szükséges fordítási és lektorálási tevékenység (10/2015. [V. 29.] IM rendelet), a miniszterelnök kabinetfőnökének felelősségi körébe tartozó feladatok ellátásához szükséges fordítási tevékenység (2/2018. [XII. 28.] MK rendelet 2. § [3] bekezdés), közreműködés az igazságügyi miniszter feladatkörét érintő ágazati honvédelmi feladatokban (9/2015. [IV. 30.] IM rendelet), jogszabályi kijelölésen alapuló egyéb tolmácsoló tevékenység (pl. 24/2005. [IV. 21.] GKM rendelet 12. § [6] bek.). Ez utóbbi még nincs a kataszterben.

típusokat fordítja: anyakönyvi iratok, bizonyítványok és oklevelek, cégiratok, bírósági ítéletek, jogszabályok stb. Az elmúlt évek stratégiai fejlesztési időszakában alapvetően öt szegmensre fókuszálva (működés, ügyfél, tevékenység, fordítás, képzés) váltak mérhetővé és elemezhetővé a később tudásmegosztást is megalapozó eredmények.⁶ A 2019–2022 közötti stratégiai időszakban pedig magyar állami nyelvi közvetítő irodaként a dinamikus fordítói szolgáltatásokban, központi terminológiai adatbázis és dokumentumtárban mint a tudástransfer eszközeinek fejlesztésében és az OFFI Akadémia mint képzőközpont fejlesztésében is gondolkodunk.

A jogi terminológiára is építő fejlesztések sok tanulsággal szolgáltak. A IUSterm és a IUSterm Plus terminológiai projektek elsősorban a jogi és közigazgatási terminológiaépítést valósították meg négy nyelven, értékes szakértői hálózatot létrehozva. A mára már *több mint 20 000 terminust* tartalmazó adatbázis folyamatosan bővül (pl. anyakönyvi terminusok, titulusok, jogszabályok fordítása, Alaptörvény). A hiteles fordítások előállítását támogató további fejlesztési projektek is alapoznak a terminológiai adatbázisra és a digitális és online megoldásokra (e-hiteles fordítás, e-ügyfélszolgálati megoldások stb.). A jogszabályfordítási programmal vált lehetővé az igazságügyi tárca felügyelete és iránytatása mellett a magyar jogszabályok fordítása angol nyelvre, amelyből az Igazságügyi Minisztérium saját terminológiai glosszáriumát is bővíti.⁷ Az OFFI képzési központ projektjében számtalan oktatási tananyag készülhet el az OFFI Akadémia részére a következő években, amely terminológiai tréningeken, konferenciákon, online felületeken és kiadványokban is megoszthatóvá válik.⁸

A jogi tartalom nemcsak jogalkotással vagy szerződés készítésével, hanem jogi szakfordítás révén is létrejöhet. Az *érthető jogi tartalom*, mint érthető jogi kommunikációs eszköz elsődleges cél valamennyi jogi hivatásrend számára, amelynek fejlesztéséhez nemcsak az egyetemi jogász- és fordítóképzések, hanem a nyelvészeti és a jogtudományi kutatások, továbbá az állami fordítóintézmények (mint amilyen az OFFI is) tevékenysége egyaránt hozzájárulhat.

A jogi terminológia mint eszköz alkalmazásának hatása a fordítási folyamatban (elsősorban a jogi fordítások területén) sokféleképpen jelenhet meg. A jó jogi terminológia *egységesíti a fordítások minőségét és hibamentesít*. Ez azt is jelenti, hogy *minőséget erősít*, mert az MSZ EN ISO 17100:2015, illetve az

⁶ Az OFFI Zrt. 2016–2018 közötti középtávú fejlesztési stratégiája, Budapest, 2016.

⁷ <https://jogi-terminologia.im.gov.hu>

⁸ http://www.offi.hu/letoltheto_dokumentumok

ISO 9001:2015 szabványok szerinti működést támogatja a jogi fordításoknál.⁹ Mindemellett a jogi terminusokat összegző fejlesztő tevékenység és adatbázis-építés a képzésekhez tananyagot, témát szolgáltat. Mivel a jogi terminológia építése nem egy-egy ember, hanem csapatok munkáját feltételezi, így *szakértői hálózatot is generál*, és a tudományterületek közötti információcserét segíti. A kész, jó minőségű, kellően karbantartott, folyamatosan felülvizsgált és pontosított – akár terminológiai – adatbázisok *gyorsíthatják a munkafolyamatot* minőségi kockázat nélkül. A fordítói munka lényege és kockázata örök: a megrendelők mindig egyre gyorsabb munkát „követelnek”, de természetesen minőségromlás és áremelés nélkül. A terminológiai adatbázisok *elengedhetetlenek a CAT eszközök használatához, ez pedig új minőségű munkaerőigényt is generál* – több terminológus, több nyelvtechnológus, utószerkesztő és a technológiában jártas humán erőforrás kell a fordítóirodába és a fordítószolgáltatásokhoz. A jó technológia, a hibamentes, tiszta terminológia alkalmazása egyértelműen *időt takarít meg* a fordítási folyamat során, hiszen ha a fordító kellően előkészítve, terminológiával megtámogatva kapja kézhez a munkát, több erőforrást allokálhat az információkeresés helyett magára a szűken vett fordítási munkafolyamatra. A jogi terminológia mint eszköz alkalmazásának hatásairól szerencsére napjainkban a fordítástudomány és az OFFI nyelvi közvetítésben vezető szerepet játszó munkatársai mint szerzők számos publikációban értekeznek (Tamás 2017, Horváth szerk. 2017, Hilóczki et al. szerk. 2018, Horváth ed. 2018, Fóris–Bölcskei szerk. 2019, Szoatak szerk. 2019).

A jogi terminológiával összefüggő projektfejlesztések közül kiemelendő a jogszabályfordítási program, amely az OFFI IUSterm projektjéhez is kapcsolódik. Az állami felügyelettel végzett jogszabályfordítási program projekt formájában indult el, azóta pedig már munkafolyamatba épített hosszú távú együttműködést jelent az Igazságügyi Minisztérium szaknyelvi lektor munkatársai és az OFFI fordítói között. A lefordított jogszabályok nyilvános publikálásra kerülnek, mivel Magyarország hivatalos jogszabályainak a Nemzeti Jogszabálytárban idegen nyelven történő elérése a magyar igazságügybe vetett bizalmat, így a befektetői bizalmat és jogi versenyképességet egyaránt növelheti, és segítheti a – nem csak jogi – hivatásrendek munkáját.¹⁰ Az Igazságügyi Minisztérium maga határozza meg a fordítandó jogszabályok listáját, és a szakmai együttműködést jogszabályi kijelölés alapján az OFFI-val valósítja meg, jelenleg magyarról angol nyelvre.

⁹ E szabványok betartásáért az OFFI évek óta elkötelezett, így érdekében áll minden olyan fejlesztés megvalósítása, mely ezen auditokat erősítheti.

¹⁰ <http://njt.hu/njt.php?translated>

Mivel az OFFI elsődleges tevékenysége a fordítások hitelesítése és a fordítások hitelesítésének technológiai, terminológiai, szabályozási és képzésbeli támogatása, az OFFI igyekszik minden olyan fejlesztést megvalósítani, amelynek eredménye, hozadéka olyan módszertan vagy tartalom előállítás, melyek végső soron a hiteles fordítás és fordításhitelesítés minőségét egységesíti, stabilizálja. A terminológiai fejlesztések minden szegmense ezt támogatja. Tekintettel arra, hogy – erre vonatkozó jogszabályi definíció hiányában is – hiteles fordításnak tekinthetjük azokat a feljogosított személy vagy intézmény által auditált terminológia és módszertan szerint készített fordításokat, amelyeket erre feljogosított eljárással hitelesítettek, az OFFI-nak mint közszolgálati szemlélettel működő állami nyelvi szolgáltató intézménynek elsődleges kötelezettsége az auditált terminológia és módszertan közösségi tudássá alakítása.¹¹ Hiszen barátságos és közérthető (tan)anyagok hiteles oktatók általi közvetítése is rengeteg olyan fejlesztési előnnyel kecsegtethet, amely szervezetátalakítással vagy jogi szabályozással nem érhető el (Németh 2017, 60).

*A közérthető terminológia jelentősége,
nem csak a fordítói munkában*

Napjainkban nem csak a jogszabályok, határozatok, jogi űrlapok megértése segíti a jogkövetést a közigazgatási és az igazságszolgáltatási folyamatokban. Az önkéntes vagy kötelező szerződéses tartalmak érthetősége az egyenrangú felek közötti polgári jogi jogviszonyokban is a szerződések teljesítését, azaz a jogkövetést segítik elő, hiszen a felek vitamentes kapcsolatát támogathatja.¹² Ugyanakkor a jogszabályok, a közigazgatási jogi nyomtatványok vagy szerződésszövegek közérthetőségén kívül más jogi tartalmak közérthetősége is elvárásaként jelenik meg (nem csak) a fogyasztóvédelmi szabályozásban (Németh 2019, 128). *A közérthető jogi kommunikációnak*, így ezen belül az egységes és érthető jogi terminológiának számos előnye és funkciója van. Figyelembe veszi a célnyelvi felhasználó igényeit és a szöveg által betöltendő funkciót. Általában

¹¹ A fordítás a hiteles fordításnál kevésbé komplex nyelvi tevékenység: egy forrásnyelvi információ írásbeli visszaadása egy célnyelven. A fordítási tevékenység célja, hogy a célnyelven kiadott információ teljes mértékben egyezzen meg a forrásnyelvi információval. Ezen definíciókra a fordítói szakmában nincsenek egységes meghatározások.

¹² Szó volt erről a 2019. április 15–16-án a MANYE által megrendezett *Nyelv, kultúra, identitás* című kongresszuson az OFFI által szervezett kerekasztalon, melynek központi témája a közérthetőség volt, és amelyen Horváth Péter Iván fordító (OFFI, PPTE), Szoták Szilvia nyelvész, lektorátusvezető (TERMINI, OFFI), Pátkay Nándor jogász (IM) és Németh Gabriella jogász, vezérgazdát (OFFI) vettek részt.

valamilyen összefogás eredményeképpen születik meg, szakértői – akár interdiszciplináris szakmai – egyeztetés és egységesítés eredménye (államigazgatási szervezetek, oktatási intézmények, szabványosító testületek és terminológiai szervezetek részvételével alakul ki). A nyelvpolitikai és terminológiastratégiai eszközöket is figyelembe veszi a gyakorlatban (Tamás 2019, 105–119).

Mindemellett a megértés a jogi normák tekintetében az önkéntes jogkövetést is nagymértékben segíti. Amennyiben a nyelvészetben vagy a fordítás során alkalmazott jogi terminológia, mint *a jogi kommunikáció eszköze* maga is érthető, közérthető – azaz nem csak a nyelvészszakma számára befogadható! –, úgy annak alkalmazója, legyen az jogász, hivatali ügyintéző vagy fordító – sokkal hatékonyabban, gyorsabban és hibamentesebben tudja a terminológiafelhasználást kivitelezni, amely végül maga is egy érthető jogi dokumentumban (határozat, szerződés, jogi norma, közigazgatási nyomtatvány, sablonizált jogi tájékoztató stb.) vagy szakfordításban jelenik meg. Így a legvégső, a felhasználó kezébe kerülő célnyelvi jogi szöveg is gyorsan és egyéb szakértő további bevonásától mentesen felhasználhatóvá válik, kevés félreérthetőséget hordoz, és alkalmazása is egyértelmű lesz.¹³ A nem érthető jogi kommunikáció, a félreérthető jogi tartalom tehát nem segíti elő a jogkövetést, a jogszabályok betartását. Mivel a *pacta sunt servanda*-elv¹⁴ szerint a szerződés is oly módon kötelező a felekre nézve, mint egy jogszabály, itt is beszélhetünk jogi kötőerőről, jogkövetésről, a jog érvényesüléséről vagy mellőzéséről.¹⁵

A 150 éves állami fordítószolgálat megoldásai a hiteles fordítás globális technológiai kihívásaira

Az OFFI küldetése „olyan digitális okirati és terminológiai tudásbázisok, fordításminták és ügyviteli modernizációk megvalósítása, melyek az akár elektronikus hiteles fordításokhoz és az (e-) közigazgatási, illetve igazságügyi fordítások magas színvonalú, dinamikus és biztonságos kiszolgálásához elen-

¹³Előfordulhat, hogy az online vásárlásnál a weben böngésző fogyasztó sokszor nem érti a beklikkelt jogi szöveget (egy általános szerződési feltételt), ugyanakkor a meg nem értett jogi tartalom alapos megértéséhez mégsem vesz igénybe további szakértői segítséget. Ez sem mentesít attól, hogy a fogyasztó egy online webáruházból az óhajtott árut mégis megszerezhesse, amely végső soron jogi ügyletet, egy adásvétel megvalósulását jelentheti úgy, hogy az egyik szerződő fél nincs tisztában a szerződés valamennyi részletes feltételével.

¹⁴Az egyezséget be kell tartani.

¹⁵„A megállapodásokat teljesíteni kell” lényege az, hogy a megállapodások a felekre kötelező erővel bírnak, függetlenül a megállapodás formájától, illetve attól, hogy beleillik-e az adott megállapodás valamely szerződéstípusba. A kereskedelmi jogok egyik alapelve.

gedhetetlenek, és amelyek az etikus közszolgálati elvek mindenkori szem előtt tartásával valósulnak meg”.¹⁶ Az OFFI érdekelt abban, hogy az egyre hatékonyabb és elektronizált tevékenységekre fókuszáljon, jobban képzett, jobban terhelhető kollégákkal és gyorsabban reagáló szervezettel rendelkezzen.

A stratégiai szemléletmód alapvetően hosszú távú gondolkodást és célkitűzéseket igényel. Ennek keretében a fordításszolgáltatói piaccal összefüggésben érdemes szem előtt tartani

- az e-közigazgatás, az e-igazságszolgáltatás (pl. távmeghallgatás, távtolmácsolás) globális alakulását a világ államaiban, és különösen Európában¹⁷,
- figyelni az EU-iratok nemzetközileg kölcsönös elfogadásának uniós szabályozási trendjeit¹⁸,
- tekintettel lenni a kommunikációs csatornák és technológiák lehetséges változásaira és a mesterséges intelligencia és a gépi fordítás fejlődésére¹⁹, továbbá
- végiggondolni az ember szerepét a hiteles nyelvi közvetítésben (embergép viszony, szerepek a hitelesítésben, fordításban, tolmácsolásban).

Társaságunk stratégiájában elsődlegesen az elektronikus úton elérhető tudásbázisok építésére való készségek fenntartása játszik szerepet, emellett a digitalizáció és a nyelvi szolgáltatási képzési és tudásközpont működtetéséhez szükséges dinamikus szervezeti kompetenciák erősítése is jelentőséggel bír. A 2019-ben 150 éves szakmai évfordulót ünneplő állami fordítószolgálat egy olyan etikus szolgáltatói presztízst erősít, amely megtartva elődszervezetei közszolgálati és szakmai hagyományait, nyitottá válik a XXI. század technológiai újításaira és a digitális világ nyújtotta új előnyökre is.

Az adatbázisok építése mellett számos esetben igénybe vehetők a fordítást támogató gépi eszközök (CAT), és a fordításhoz szükséges információszerezés eszköztáraiban megtalálhatóak a nem terminológiai adatbázisok is. Ezek használata és alkalmazása a fordítói vagy a közigazgatási munkában ma már olyan alapkészségnek számít, amely nélkül a gyors fordítói és jogászai munka

¹⁶Az OFFI Zrt. 2019–2022 közötti fejlesztési stratégiája. Budapest, 2019.

¹⁷Például az országos szintű távmeghallgatás és tárgyalótermi kép- és hangrögzítés bevezetéséről a magyar bíróságok weblapját: <https://birosag.hu/video-projekt>

¹⁸Lásd az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/1191 rendelete (2016. július 6.) egyes közokiratoknak az Európai Unión belüli bemutatására vonatkozó előírások egyszerűsítése révén a polgárok szabad mozgásának előmozdításáról és az 1024/2012/EU-rendelet módosításáról.

¹⁹Például, de nem kizárólag: https://hu.wikipedia.org/wiki/G%C3%A9pi_ford%C3%ADt%C3%A1s

lehetetlen. Az állami fordítóiroda honlapján regisztráció nélkül elérhetőek az OFFI kiadványai.²⁰ A tanulmányban ismertetett Nemzeti Jogszabálytár is online elérhető, amelyen belül az Igazságügyi Minisztérium jogszabályfordítási programjában elkészült, az OFFI fordítói által fordított és az IM szaklektorai által angol nyelven lektorált jogi szövegeket is megtaláljuk.²¹ A jelen értekezésben említett Igazságügyi Termin adatbázis, melyet az igazságügyi tárca tart fenn és fejleszt, szintén online elérhető és kereshető.²²

Az OFFI mint képzési központ együttműködést alakított ki több felsőoktatási intézménnyel. Kiemelendő az ELTE-vel fennálló 21 éves kapcsolat, amelynek köszönhetően az egyetem kiadója is elérhetővé teszi az ELTE saját (és az OFFI-val közös) fordítástudományi kiadványait.²³ A magyar nyelvű jogi terminológia szempontjából fontos a *Magyar Jogi Nyelv* folyóirat, amelyhez bárki által megtalálható online kiadás is társul.²⁴ Ha a tisztelt fordító európai uniós jogi normát keres, két felületen is indíthatja a keresést.²⁵ Az európai uniós fordítószolgálatok is számos online felületen elérhetőek.²⁶ További szakkiadványok, jogi tartalmak, fordítás- és nyelvtudományi tanulmányok, online szótárak tárházát rejti az internet, amelyek figyelmen kívül hagyása veszteséget jelenthet a modern fordítói munkában.

Összegzés

Előadásomban és e tanulmányban arra kerestem a választ, hogy mi a jelentősége a jogi terminológiának mint modern diszciplínának a közérthető jogi dokumentációban és a jogi kommunikációban. A válasz megtalálásában a magyar állami fordítószolgálatnál fellelhető fordítóirodai tapasztalat segített. A jogi terminológiaépítésnek számos vetülete van, és a közérthető jogi terminológiai adatbázisoknak azok megfelelő alkalmazhatósága által jelentős társadalmi haszna és előnye lehet. Hiteles fordítást és jogszabályfordítást már az 1869-ben alapított miniszterelnökségi első állami fordítóosztály is végzett, ezek az állami feladatok mára sem avultak el, hiteles helyek voltak és lesznek (Trócsányi 2019, 9–15). Az OFFI feladatellátási kötelezettséggel és jogszabály

²⁰http://www.offi.hu/letoltheto_dokumentumok és <https://150.offi.hu/kiadvanyok>.

²¹<http://njt.hu/njt.php?forditasok>.

²²<https://eu-terminologia.im.gov.hu/> és <https://jogi-terminologia.im.gov.hu/>.

²³<http://www.eltereader.hu/kiadvanyok/>

²⁴<https://joginyelv.hu> (Magyar Jogi Nyelv)

²⁵https://europa.eu/european-union/law_hu vagy <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>

²⁶Például: https://ec.europa.eu/info/departments/translation_en

alapján köteles ellátni a nyelvi közvetítéssel összefüggő állami feladatokat, amelyek minőségének csökkenése akár az igazságügybe vetett befektetői vagy közbizalmat, vagy az igazságszolgáltatási feladatellátást is veszélyeztetheti. A közérthető jogi kommunikációhoz, a követhető jogi tartalmak előállításához elengedhetetlen az *egységes és érthető jogi terminológia* kialakítása, amelynek *digitális adatbázisba* rendezése a magyar közigazgatási és jogi nyelv digitális térben való megőrzéséhez is hozzájárulhat, így közérdekként tekinthetünk rá. Az állami fordításszolgálatokban közreműködők – legyen szó egyéni fordítóról, mint alvállalkozók, hivatalok mellett működő fordítószolgálatokról, nyelvi jogosítvánnyal rendelkező közjegyzőkről vagy ügyvédekről, vagy akár állami tulajdonú gazdasági társaság munkavállalójáról, vezetőjéről – szakmai és közszolgálati felelőssége nagy jelentőségű az érthető és követhető jogi tartalmakat előállító jogi kommunikáció szempontjából. A jól működő állam érdeke a jogi tartalmak önkéntes követése, elsősorban azok nyelvi megértése révén.

Irodalom

- Fóris Ágota–Bölcskei Andrea szerk. 2019. *Terminológiasztratégiai kihívások a magyar nyelvterületen*. Budapest: OFFI–L'Harmattan.
- Hilóczki Ágnes–Fischer Márta–Szabó Csilla szerk. 2018. *Fókuszban a fordítás értékelése*. Budapest: BME–GTK–ITK.
- Horváth Ildikó szerk. 2017. *Tolmácsolás a bíróságon. Esettanulmányok a bírósági tolmácsolás gyakorlatából*. Budapest: HVG–Orac.
- Horváth Ildikó ed. 2018. *Latest Trends in Hungarian Translation Studies*. Budapest: Eötvös University Press.
- Németh Gabriella. 2017. Az igazságügybe vetett közbizalom etikai keretei az igazságügyi szakértők, az állami szakértők, az állami végrehajtók és a hiteles tolmácsok és fordítók hazai működési modelljében. In Sántáné, Szakály Zsuzsanna szerk. *Jog, erkölcs, etika*. 59–73. Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó.
- Németh Gabriella. 2019. A közérthetőség etikájának jelentősége a jogalkotásban és a sablonizált szerződési feltételekben In Szoták Szilvia szerk. *150 éves az állami fordítószolgálat*. 128–137. Budapest: OFFI Zrt.
- Szoták Szilvia. 2019. 1869-től napjainkig – a 150 éves állami fordítószolgálat története. In Szoták Szilvia szerk. *150 éves az állami fordítószolgálat*. 15–47. Budapest: OFFI Zrt.
- Szoták Szilvia szerk. 2019. *Diszciplinák találkozása – nyelvi közvetítés a 21. században*. Budapest: OFFI Zrt.
- Tamás Dóra Mária. 2017. *Bevezetés a jogi terminológiába a terminológus szemüvegén át*. Budapest: Eötvös Kiadó. (Második kiadás 2019-ben; njt.hu).

Tamás Dóra Mária. 2019. A terminológiai adatbázisok mint a terminológia-stratégia eszközei. In Fóris Ágota–Bölcskei Andrea szerk. 2019. *Terminológiastratégiai kihívások a magyar nyelvterületen*. Budapest: OFFI–L’Harmattan.

Trócsányi László. 2019. Szélgjegyzetek egy emlékkötet lapjaira. In Szoták Szilvia szerk. *150 éves az állami fordítószolgálat*. 9–15. Budapest: OFFI Zrt.

THE SIGNIFICANCE OF LEGAL TERMINOLOGY AS A MODERN DISCIPLINE IN ENHANCING THE CLARITY OF LEGAL DOCUMENTS AND LEGAL COMMUNICATION

Language service providers face new challenges as a result of recent global technological developments. The Hungarian Office for Translation and Attestation (OFFI) answers these challenges by offering modernised solutions ensuring access to quality assured language mediation services and enhancing positive customer experiences. OFFI’s terminology development projects also serve this goal. In the terminology database of the state-owned Hungarian translation office, we work out the most important terms of the Hungarian legal system and public administration. These terms are not only necessary for translators, interpreters and those working in judicial proceedings (judges, lawyers, judicial experts and others involved) when they are engaged in judicial language mediation activities in Hungary but may also provide useful language contents for international (legal) comparisons.

Keywords: language mediation, building terminology databases, term, clarity, IUSterm, Hungarian legal language

ZNAČAJ PRAVNE TERMINOLOGIJE KAO MODERNE DISCIPLINE U RAZUMEVANJU PRAVNIH DOKUMENATA U PRAVNOJ KOMUNIKACIJI

Globalni tehnološki razvoj savremenog sveta pružaće jezičkih usluga stavlja pred nove izazove. Državna kancelarija za prevođenje i overu prevoda (Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda – OFFI) na te izazove odgovara modernim rešenjima, čija primena istovremeno obezbeđuje kvalitetno jezičko posredovanje i pozitivan odziv klijenata. Terminološki razvojni projekti Kancelarije vođeni su istim ciljem. U terminološkoj bazi podataka su obrađeni najznačajniji termini vezani za pravni sistem i javnu upravu Mađarske koji se ne javljaju samo pri pravnom jezičkom posredovanju unutar zemlje (među sudijama, advokatima, pravnim stručnjacima i drugim akterima), već i pri međunarodnim pravnim poređenjima pružajući vrlo često korisna jezička rešenja.

Ključne reči: jezičko posredovanje, stvaranje terminoloških baza, termin, IUSterm, razumevanje, mađarski pravni jezik